

ותבא אליו הוינה לעת ערב והנה עלה זית טרף פניה ונדע נח פי קלו המים מעל הארץ. (היא) פרש"י - אָמְרָה: יהיו מזונותי מרורין פְּצִית בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מִתּוֹקִין פְּדָבֶשׂ בִּידֵי בְּשׂוֹר וְנָדָם. ובמדרש (ב"ר לג ז) מהיכן הביאה אותו רבי לוי אמר מהר המשחה הביאה אותו דלא טפת ארעא דישיראל במבולא. והוא שהקדוש ברוך הוא אומר ליחזקאל (יחזקאל כב. כד) **אָרְצָךְ לֹא מִטְהַרָה הִיא לֹא גְשֶׁמָה בְּיוֹם זָעַם.** וכן תרגום יונתן - וְהָאֵת טְרָפָא דְיִתְיָא לְקִיט תְּבִיר וּמְחִית בְּפּוּמָה דְנִסְבְּתִיהָ מִן טְוֹר מִיִּשְׁתָּא. הוא הנהר ששמוזרח למקדש הנקרא בשני שמות - 'הר הזיתים' ו'הר המשחה'. **שאלה** - מה הטעם שמצאה הוינה להביא את העלה דווקא משם. ועוד מדוע עלה הביאה זית ממש.

תשובה - ידוע שהזית בארץ ישראל חייב במעשר מן התורה, ואילו עלה זית פטור מן המעשר, ויש לומר שהוינה ידעה להבדיל בין החייב למעשר לבין הפטור ממנו - כמו שמצינו אצל חמורו של פנחס בן יאיר שלא אכל בלא מעשר (ב"ר ס, חולין ז ב). (דברי יחזקאל) **א"נ** לפי שכל העצים עליהם נושרים בימות הגשמים, והרי עבר החורף וכל שכן במבול כזה, אבל זית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים והיא לא מצאה אלא עלה זית. (טעמא דקרא) **א"נ** לפי שדור המבול השחיתו מין בשאינו מינו אף באילנות לפיכך נעקרו. והזית אינו מקבל שום הרכבה ולכן לא נעקרו במבול לפיכך יכלה להביא עלה זית. (גן רווח)

וינח? הנה את ריח הניחח ניאמר? הנה אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו. (ח כא)

אָמַר רִי'שׁ לְקִישׁ: הוּא שְׁטָן, הוּא יֵצֵר הָרָע, הוּא מְלַאֵךְ הַמְּנוּת. (ב"ב טז א) עוד אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵוִי לְקִישׁ: יֵצֵרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּמִבְּקֶשׂ לְהַמְתִּילוֹ. (סוכה נב ב). נמצא שמלאך המוות מבקש להחטיא את האדם ולהמיתו.

שאלה - למה אמרו בגמרא (גיגי' ד ב) בעובדא דמרים מגדלא נשיא, אי איפא צונרפא מרבנן דמעבייר במיליה - מוסיפנא להו ליה, אם יש תלמיד חכם שמעביר על מידותיו מלאך המוות מוסיף לו שנות חיים. הרי כל שאיפתו היא לקצר את ימיו ולא להאריךם. ועוד קשה שהרי אמרו חז"ל (סוכה נב א) פֶּלֶג הַגְּדוֹל מִחֲבִירוֹ - יֵצֵרוֹ גְּדוֹל הַיָּמֵנּוּ. איך ייתכן שיאריך את ימיו.

תשובה - אמרו חז"ל (יומא לח ב) פֶּיִן שְׂעִיזָאוֹ רוֹב שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְלֹא חָטָא - שׁוֹב אֵינּוֹ חוֹטָא, שְׁנָאֵמַר (ש"א ב ט): **רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמְרוּ** מה עושה היצה"ר הוא מלאך המוות, בראותו אדם שעוד מעט יעברו רוב שנותיו בלא חטא הוא מתחכם ומוסיף לו שנות חיים, וממילא דוחה את הרגע שבו יעברו רוב שנותיו, בתקוה שבנותיים יחטא, ויפסיד את ההבטחה למי שלא חטא רוב שנותיו. לפי זה הוספת השנים לתלמיד חכם נובעת מתוך כוונה ומזימה רעה והיא עוד אחת מתחבולותיו של היצה"ר ולא מתוך רצון להטיב עמו. (פניני הגר"א)

ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו. (ט ב)

שאלה - מה ההבדל בין 'מורא' לחתת'. מדוע צריך ה' לברך אותו גם על 'מורא' וגם על 'חתת' של החיות על האדם.

תשובה - ה'מורא' הוא רק שלא יעשה לו רעה, ו'חתת' הוא ההכנעה הטבעית כמו שיכנע הקטן לפני הגדול. ולפי שבימי נח התחילו החיות הטורפות לאכול בשר ויש סכנה לאדם מפני החיות המזיקות, ברך אותו ה' שייראו מפניו, ויתחבאו ביערות וצחיחים ויברחו מפני בני אדם, והוסיף כי **בידכם נתנו** לעשות עמהם כחפצכם. (מלבי"ם) **א"נ** 'מורא' הוא דאגה מדבר רחוק, 'חתת' הוא הבעתה כשהסכנה קרובה. (רו"ה, רש"ר הירש)

שאלה - הרי אנו רואים לעיתים שחיות רעות מתנפלות על בני האדם והאדם כותב **ומוראכם**.

תשובה - אין חיה שולטת באדם עד ששננה לו פְּבַהֲמָה, שְׁנָאֵמַר (תהלים מט): **אֲדָם בִּיקָר בַּל יִלִּין נִמְשַׁל פְּבַהֲמוֹת נְדָמוֹ.** (שבת קנא ב). כשהקב"ה רוצה למסור את בני האדם ביד חיה בא המלאך אותו ומשנה אותו בדמות חיה ובהמה, אז באה החיה וטורפתו, והיינו דכתיב (תהלים מט) **נִמְשַׁל פְּבַהֲמוֹת נְדָמוֹ.** (מושב זקנים). דאימת האדם על החיות משום הנשמה שבו שהיא צלם א-להים וכיון שנדמה כבהמה וצלם א-להים אזל לו ממנו והרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה. (הידושי אגודת שם)

את קשתי נתתי בענן והייתה לאות ברית ביני ובין הארץ. (ט יא)

קשתי ר"ת קדושת, שמי, תורת, ימיני. (הת"ס) כתב הטור (או"ח קכב) והכי אתמר בהגדה, אמר שמואל: כל הזרזי לומר ד' דברים הללו זוכה ומקבל פני שכניו: 'עשה למען שמך', עשה למען מינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך. דאמרין (ברכות לב ב) מיום שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִנְעָלוּ שְׁעָרֵי תְּפִלָּה, שְׁנָאֵמַר (איכה ג מד) סִפְתָּהּ בָּעֵנָן לָךְ מַעְבֹּר תְּפִלָּה, לפיכך אנו מבקשים בסיום התפילה עשה למענך אם לא למעננו. והוא נרמז בפסוק **את קשתי נתתי בענן** שגם בעת הגלות כאשר הענן מכסה ונועל בפנינו את שערי התפילה, הזכרת ארבעת הדברים האמורים ר"ת **קשתי**, הינם סגולה לכך שתפילתנו תבקע את אותו ענן. (מדשן ביתך בשם ליקוטי חבר בן חיים - מתלמידי הת"ס)

ניאמר ברוך ה-הנה א-להי שם ויהי כנען עבד למו. (טו כ)

פרש"י - דכנען יהיה עבד לְמֶס עֹבֵד עֲבוּר שָׁם. והאבן עזרא פירש - **עבד** לְמוֹ היינו שיהיה כנען עבד לאלוקים ולשם כי הוא יכריחנו לעבוד הקל.

שאלה - אם כנען הוא עבד לאלוקים הנה היא ברכה ולא קללה שיהיה עבד לאלוקים.

תשובה - אמרו חז"ל (ברכות מז ב) פֶּלֶג הַמִּשְׁחָרַר עֲבָדוֹ עוֹבֵר בְּעֵשָׂה, שְׁנָאֵמַר: 'לְעֵלְמָּה פְּהֵם תַּעֲבֹדוּ'. הרי שאפילו אם רבו ירצה לשחררו אינו רשאי מצד מצוות הקב"ה, וזה הכוונה שיהיה גם עבד לאלוקים, דיגורו שלא יוכל הבעלים לשחררו. (אמרות ה')

ותהי שרי עקרה אין לה ולד. (יא ל)

שאלה - מאחר וכתיב ששרי היתה עקרה, **אין לה ולד** למה לי. ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

תשובה - לומר עכשיו אין לה אבל יהיה לה לאחר זמן. (פנענ רזא, החוקני) ודומה לו (ויקרא יא י): **כל אשר אין לו סנפיר ומשקשות**, ודרשינן (חולין סו.) אין לו עכשיו ועתידי לגדל לאחר זמן. (דעת זקנים). **א"נ** שלא רק שלא ילדה כדרך נשים עקרות השוהות זמן רב עד שילודות, אלא שלא היה בטבעה ללדת לעולם. (רבינו בחיי) **א"נ** הכתוב בא לספר שהיה לאברהם ושרה נס בתוך נס, האחד שהיתה עקרה וילדה, והשני שילדה בגיל תשעים, ומה שנאמר **אין לה ולד** בא שדווקא באור כשדים אין לה ולד אולם בארץ כנען היה לה. (הרד"ק) ובמדרש (ילקוט"ש) אמר רבה בר אבון: שרה היתה אילנית, שנאמר: **ותהי שרי עקרה אין לה ולד**, אפילו בית ולד אין לה. רבי אמי אמר: אברהם ושרה טומטומים היו, דכתיב (ישעיה נא ב): **הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם**, (שם נא א) **הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם**. **א"נ** בא הכתוב להודיע את חיבתו של אברהם שאע"פ שלא הניח בן ליורשו, הניח ירושת אביו והלך אחר ציווי הקב"ה, ואילו היה לו בן לא היה זה דבר גדול כ"כ. (בכור שור)

הבה נרדה ונבנה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו. (יא יז)

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְגַדֵּל שְׁלִישׁ נִשְׂרָף, שְׁלִישׁ נִבְלַע, שְׁלִישׁ קָיָם. אָמַר רַבִּי: אֲוִיר מְגַדֵּל מִשְׁפָּחָה. פרש"י - שכן נגזר על אותו מקום שישכח ולכך הם עצמם שכחו את לשונם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף: בְּבָל וּבּוֹרְסִיף סִימָן רַע לַתּוֹרָה. מַאי בּוֹרְסִיף? אָמַר רַבִּי אֲסִי: בּוֹר שְׁאֵפִי. {בור שנתרוקן ממימיו} פרש"י - שמשכחין הלימוד מפני שעומדים באויר המגדל. (סנהדרין קט א)

שאלה - מה הטעם שנחלק המגדל דווקא לשלושה חלקים, ורק שליש קיים.

תשובה - אמרו חז"ל (קידושין ב) שְׁלִישָׁה שׁוֹתְפִין הֵן בְּאֲדָם: הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֲבִי, וְאָמוֹ. וכנגד שני חלקים של אב ואם שליש נשרף ושליש נבלע וכנגד חלק הקדוש ברוך הוא שליש קיים כי גופם אבד אך נפשם נשארה קיימת ונתקנה על ידי גלגולים. **א"נ** אמרו חז"ל אנשי דור הפלגה הם היו גלגול דור המבול ואחר כך נתגלגלו באנשי סדום ולכן כתיב **ואנשי העיר אנשי סדם** (בראשית יט ד) ואחר כך נתגלגלו בבני ישראל במצרים ושם נתקנו. לפיכך נחלק המגדל לשלושה חלקים, כנגד גלגולם בסדום שנשרפו באש וגפרית ולא נתקנו לכן שליש נשרף, וכנגד בואם בדור המבול שנמחו ונבלעו בארץ שליש נבלע, וכנגד גלגולם בבני ישראל במצרים ששם נתקנו ונתקיימו לכן שליש קיים. (בן יהוידע - סנהדרין קט א)

שאלה - מה הטעם שלא מנו חז"ל את אוויר המגדל שמשכח את התלמוד. ומנו רק חמשה הדברים המשכחים את הלימוד, ואלו הם: האוכל ממה שאוכל עקב וממה שאוכל חתול, והאוכל לב של בְּהֵמָה, וְהַרְגִיל בְּזִיתִים, וְהַשׁוֹמֵה מִים שֶׁל שִׁיבֵי רְחִיצָה, וְהַרוֹחֵץ רִגְלָיו זוֹ עַל גְּבִי זוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵף הַמְנִים כְּלִי תַחַת מְרָאשׁוֹתָיו. (הרוית יג ב)

תשובה - כיון שאין זה דבר מצוי הלכך לא קחשיב ליה. **א"נ** התם לא נחת לחשוב אלא דוקא עניני אכילה ושתיה המשכחים את הלימוד. והערוך פירש כיון שמרדו בהקב"ה ובנו אותו להכעיס מי שישן באוירו משכח לתמו. (באר שבע שם)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com